

Primljeno: 22.10.2024.

Prihvaćeno: 13.2.2025.

DOI: 10.36506/av.68.2

Džeja Idrizović

Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet

Zmaja od Bosne 33/35, Sarajevo

dz_idrizovic@pmf.unsa.ba

Edita Spahić

Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet

Zmaja od Bosne 33/35, Sarajevo

edita.spahic@pmf.unsa.ba

OČUVANJE KULTURNOGA NASLJEĐA UNIVERZITETA U SARAJEVU – PRIRODNO-MATEMATIČKOG FAKULTETA U POSTDIGITALNOM DOBU

UDK: 378.4:930.25(497.6 Sarajevo)

378.6:5(497.6 Sarajevo)

Izvorni znanstveni rad

U radu je istaknuta uloga Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta kao baštinske institucije i vrijednost njegova arhiva u istraživanju razvoja prirodnih i matematičkih znanosti u Bosni i Hercegovini. Posebna je pažnja posvećena vrednovanju registraturnoga (dokumentarnoga) gradiva u dijelu arhiva koji je u Studentskoj službi Prirodno-matematičkoga fakulteta uporabom elektroničkoga (“automatiziranog”) sustava rada studentskih službi na Univerzitetu u Sarajevu. Dokumentacijskom i komparativnom metodom utvrđen je nestanak jednoga dijela dokumenata iz digitalnoga arhiva koji svjedoče o svakodnevnom životu Fakulteta i jednoga dijela njegove populacije, čime su oni isključeni iz društvenoga sjećanja, i čije postojanje još uvijek čuva tzv. “tiskani arhiv” Studentske službe, s gradivom u konvencionalnom, papirnatom obliku. Također, nazire se tendencija potpunoga nestanka pojedinih povijesno važnih podataka iz oba arhiva. Taj je nestanak izravna posljedica digitalne revolucije i položaja čovjeka u postdigitalnom dobu, kao i položaja arhiva Studentske službe Fakulteta i njegova utjecaja na percepciju stvarnosti i bogatstvo kulturnoga nasljeđa Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: arhiv; postdigitalno doba; kulturno nasljeđe; studentska služba; Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet

1. Uvod

Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet po svojem je djelovanju prvenstveno obrazovna, a zatim znanstvenoistraživačka institucija, a njegova uloga kao baštinske institucije nije prepoznata. Fakultet je nositelj razvoja prirodnih i matematičkih znanosti u Bosni i Hercegovini od 1960. godine, kada je osnovan, a njegovo je osoblje je sudjelovalo u razvoju prirodnih i matematičkih znanosti od 1950. godine, u sklopu Filozofskoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu, na kojem je postojao Odsjek prirodnih i matematičkih nauka.

Prije osnivanja Prirodno-matematičkoga fakulteta postojale su institucije čije je djelovanje djelomično usmjereno i na istraživanja u području prirodnih i matematičkih znanosti: Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Medicinski fakultet, Poljoprivredno-šumarski fakultet, Tehnički fakultet, Viša pedagoška škola i Naučno društvo Bosne i Hercegovine, međutim, Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet najstarija je ustanova u Bosni i Hercegovini potpuno posvećena istraživanju u tom području.¹ Njegov arhiv važno je povijesno vrelo za izučavanje razvoja prirodnih i matematičkih znanosti u Bosni i Hercegovini s više aspekata: obrazovnoga, znanstvenoistraživačkoga i kulturno-povijesnoga.

1.1. Kulturno nasljeđe Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta

Dobra kulturnoga nasljeđa su: »pokretne stvari, kao i njihovi dijelovi, grupe i cjeline: koji u svom sadašnjem obliku, stanju, sadržaju, suštini i vrsti imaju svojstva koja se smatraju kao historijska, [...] naučna, [...] dokumentarna [...]; koji predstavljaju izvor saznanja, dokaz historijskih zbivanja, civilizacijskih kretanja i uticaja; koji su [...] svjedoci o značajnim događajima, ljudima, idejama [...]; koji mogu biti od značaja za razumijevanje i obilježavanje historijskih i kulturno-historijskih zbivanja ili za koje postoji javni interes da budu sačuvani«,² što se odnosi i na arhivsko gradivo institucija. Arhivsko gradivo kao kulturno nasljeđe prepoznaje i Zakon o arhivskoj djelatnosti Kantona Sarajevo: »Arhivska građa je dobro kulturne baštine i kao takva je dio svjetske baštine i uživa posebnu zaštitu [...] Posebnu zaštitu uživa i registraturna građa iz koje se odabire arhivska građa.«³ Sličnu formulaciju sadržava Zakon o arhivskoj građi Federacije Bosne i Hercegovine.⁴ Također, Uredbom o organizovanju i načinu vršenja arhivskih poslova u pravnim licima u Federaciji Bosne i Hercegovine »za trajno čuvanje

¹ *Prvih 56 godina*, ur. Rifat Hadžiselimović i Senada Kalabušić (Sarajevo: Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2016), str. 12-13.

² Zakon o zaštiti kulturne baštine, *Službene novine Kantona Sarajevo* 2/2000, čl. 5.

³ Zakon o arhivskoj djelatnosti Kantona Sarajevo, *Službene novine Kantona Sarajevo* 50/2016, čl. 3.

⁴ Zakon o arhivskoj građi Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine* 45/2002.

određuju se: 1. kategorije registraturne i arhivske građe koje sadrže podatke od društvenog značaja i od značaja za historiju i druge naučne oblasti, kulturu uopće i druge društvene potrebe, kao i podatke koji govore o uslovima rada i načinu života građana»,⁵ što obuhvaća i uvjete rada Prirodno-matematičkoga fakulteta te život njegovih djelatnika i studenata. Dakle, arhiv Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta predstavlja jedinstven izvor za povijesno, znanstveno i dokumentarno istraživanje razvoja prirodnih i matematičkih znanosti u Bosni i Hercegovini te njegova utjecaja na društvo u cjelini. Zato ga treba u potpunosti sačuvati, uz ostale dijelove fakultetskoga kulturnoga naslijeđa, primjerice posebne zbirke Biblioteke: zbirka završnih radova, zbirka starih i rijetkih knjiga, Bosniaca, kartografska zbirka. Prirodno-matematički fakultet posjeduje arhiv podijeljen u nekoliko cjelina: arhiv Fakulteta, arhiv Studentske službe i arhivi odjelâ. Ovim radom naglašavamo ulogu i važnost arhiva Studentske službe, koji postoji od 1960. godine do danas.

1.2. Arhivsko zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini i na Univerzitetu u Sarajevu

Studentska služba Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta u prostorijama arhiva pohranjuje registraturno (dokumentarno) gradivo iz djelokruga svojega rada u skladu sa Pravilnikom o kancelarijskom i arhivskom poslovanju Univerziteta u Sarajevu,⁶ koji je usklađen sa zakonima, uredbama i pravilnicima o arhiviranju: Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo,⁷ Zakon o arhivskoj građi Federacije Bosne i Hercegovine,⁸ Zakon o arhivskoj djelatnosti Kantona Sarajevo,⁹ Pravilnik o vrednovanju i odabiranju arhivske građe,¹⁰ Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivske i registraturne građe izvan arhiva¹¹ i Uredba o organizovanju i načinu vršenja arhivskih poslova u pravnim licima u Federaciji Bosne i Hercegovine.¹² Napominjemo da uz Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju Univerziteta u Sarajevu postoji Lista kategorija registraturne građe s

⁵ Uredba o organizovanju i načinu vršenja arhivskih poslova u pravnim licima u Federaciji Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine* 22/2003, čl. 8.

⁶ "Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju Univerziteta u Sarajevu," Univerzitet u Sarajevu, travanj 2016., pristupljeno 18. rujna 2025., <https://www.unsa.ba/o-univerzitetu/propisi/pravilnik-o-kancelarijskom-i-arhivskom-poslovanju-univerziteta-u-sarajevu>.

⁷ Zakon o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo, *Službene novine Kantona Sarajevo* 36/2022.

⁸ Zakon o arhivskoj građi Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine* 45/2002.

⁹ Zakon o arhivskoj djelatnosti Kantona Sarajevo, *Službene novine Kantona Sarajevo* 50/2016.

¹⁰ Pravilnik o vrednovanju i odabiranju arhivske građe, *Službene novine Kantona Sarajevo* 40/2018.

¹¹ Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivske i registraturne građe izvan arhiva, *Službene novine Kantona Sarajevo* 40/2018.

¹² Uredba o organizovanju i načinu vršenja arhivskih poslova u pravnim licima u Federaciji Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine* 22/2003.

rokovima čuvanja Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, koja nalaže da se registraturno gradivo u Studentskoj službi Fakulteta čuva trajno, osim dokumentacije koja se odnosi na natječeaje za upis, ali se i ona, usprkos određenom roku od dvije godine, u Studentskoj službi Fakulteta čuva trajno.

Djelokrug rada Studentske službe obuhvaća pružanje različitih obavijesti studentima, upis studenata i vođenje evidencije o ovjeri semestara, vođenje matičnih knjiga, unos podataka u bazu podataka informacijskih sustava Univerziteta u Sarajevu, arhiviranje prijava za polaganje ispita s unesenim ocjenama, izdavanje različitih uvjerenja: o statusu studenata, o položenim ispitima i slično, izdavanje nastavnih planova i programa na zahtjev studenata, naplaćivanje određenih usluga po odobrenom cjeniku, oglašavanje obavijesti studentima, obradi- vanje i arhiviranje dokumentacije za svakog studenta te izdavanje diploma i potvrda o završenom stupnju obrazovanja.

Uposlenici Studentske službe dužni su se odnositi prema registraturnomu gradivu s punom odgovornošću i pravovremeno ju pohranjivati na predviđeno mjesto. Pohrana tih dokumenata bitna je za održavanje točne i pouzdane evidencije o akademskom statusu i postignućima studenata. Dokumenti u papirnatom obliku, tzv. "tiskani arhiv", čuvaju se trajno u prostorijama predviđenim za njihovu pohranu, a u skladu s navedenom legislativom.

Iako bosanskohercegovačko arhivsko zakonodavstvo prepoznaje digitalizaciju i migraciju dokumenata te elektroničke dokumente i elektronički informacijski sustav kao dijelove registraturnoga i arhivskoga gradiva, te zahtijeva da informacijski sustav bude »usklađen sa standardom i preporukama specijalizovanih međunarodnih organizacija«,¹³ ipak ti procesi, u praksi, donose nekoliko neodgovorenih pitanja, koja obrađujemo u ovom radu.

Također, na Fakultetu, od njegova osnivanja do danas, još uvijek nije provedeno izlučivanje arhivskoga gradiva iz registraturnoga gradiva, pa ovim radom nastojimo istaknuti važnost pojedinih dokumenata koji bi možda mogli biti smatrani bezvrijednim registraturnim gradivom,¹⁴ što se, prije svega, odnosi na registraturno gradivo za koje ne postoji propisani način vođenja: podatci o služenju nekadašnjega vojnoga roka, nekadašnje studentske iskaznice sa slikom, stari socijalni spisi, razne osobne molbe i zahtjevi bivših studenata, a koje može doprinijeti bogatstvu i očuvanju identiteta studentske populacije Fakulteta.

Od 2004. godine, prijelazom na bolonjski način studija na Univerzitetu u Sarajevu, uveden je sustav za automatizaciju rada studentskih službi nazvan Informacioni sistem studentskih službi (ISSS), a od 2018. godine implementiran je i novi sustav nazvan Jedinstveni informacioni sistem Univerziteta u Sarajevu

¹³ Zakon o arhivskoj djelatnosti Kantona Sarajevo, *Službene novine Kantona Sarajevo* 50/2016.

¹⁴ "Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju Univerziteta u Sarajevu."

(eUNSA). Prirodno-matematički fakultet počeo je s primjenom eUNSA u akademskoj 2020./2021. godini. Takvi sustavi predviđeni su da bitno olakšaju komunikaciju između korisnika i službe, tzv. tijek rada (eng. *workflow*). Navedeni sustavi imaju automatiziranu (strojnu) arhivsku pohranu dokumenata, ali nije rađena migracija svih dokumenata iz stare okoline u novu.¹⁵ Točnije, urađena je migracija dokumenata iz ISSS u eUNSA, koji se odnose na podatke o studentima koji studiraju po bolonjskom sustavu studija, a podatci o predbolonjskim studentima nisu uvedeni ni u jedan od spomenutih digitalnih sustava.

Dakle, u Studentskoj službi postoje dokumenti koji su sačuvani u konvencionalnom (papirnatom) obliku, oni koji su izvorno digitalni i sačuvani su u elektroničkom obliku, dokumenti koji postoje u oba oblika, a i grupa dokumenata koja je popuno nestala u postdigitalnom okruženju. Upravo ta olakšica svakodnevnomu radu Studentske službe, koja se odnosi na izbjegavanje papira radi uštede prostora i resursa, kao i izbjegavanje čuvanja njegovog digitalnoga oblika radi skraćivanja administrativnih postupaka i procedura, također uskraćuje papirnat i digitalni trag o povijesti Fakulteta u kontekstu kasnijega mogućega kulturno-povijesnoga istraživanja,¹⁶ što je jedna od pojava postdigitalnoga doba.

1.3. Postdigitalno doba

Postdigitalno doba termin je američkoga arhitekta Nicolasa Negropontea iz 1998. godine. Njime je najavio novo doba, koje nastupa nakon digitalne revolucije, i u kojem će digitalno okruženje biti svakodnevno, uobičajeno i primjećivat će se jedino po njegovoj odsutnosti, primjerice nestanak električne energije. Također, digitalno okruženje traži od ljudi prilagodbu digitalnoj infrastrukturi te tako utječe na definiranje znanstvenih termina, planiranje ljudskih aktivnosti, identifikaciju ljudi. Digitalna tehnologija i mediji više nisu virtualni, odvojeni od ljudi i društva, nego se stapaju s njima. Predmetak *post-* ne označava završetak digitalnoga doba, nego njegov produžetak, produženo, trajno, svugdjeprisutno digitalno okruženje stopljeno s prirodnom i društvenom čovjekovom životnom sredinom.¹⁷ U takvom okruženju pojavljuju se humanističke i društvene studije koje upozoravaju na negativne posljedice digitalne revolucije, na digitalni medij i njegov utjecaj na čovjeka, ljudske vrijednosti i prava, na kaotično i nestabilno društvo koje je prošlo kroz digitalizaciju.¹⁸ Prema tomu, digitalna humanistika ne smije zaboraviti važnost

¹⁵ Arian Rajh, "Sustavi za upravljanje digitalnom dokumentacijom: nove mogućnosti i novi izazovi za stvaratelje i arhive," *Arhivski vjesnik* 58 (2015): str. 26.

¹⁶ Haris Zaimović, *Analitički inventar Gradskog poglavarstva grada Sarajeva za godinu 1879.* (Sarajevo: Historijski arhiv, 2008), str. 19.

¹⁷ Petar Jandrić i dr., "Postdigital science and education," *Educational Philosophy and Theory* 50, br. 10 (2018): str. 894-895.

¹⁸ Victor Blanco-Fernandez, "The post-digital labyrinth. Understanding post-digital diversity through CGI volumetric aesthetics," *Convergence* 28, br. 5 (2022): str. 1421, 1423, 1434.

kritičke teorije kulture i dati kritički otklon od »današnjega velikoga postindustrijskoga, neoliberalnoga, korporativnoga i globalnoga protoka informacija ujedinjenih s kapitalom«,¹⁹ na što nastojimo skrenuti pažnju i ovim radom.

S obzirom na to da su arhivi više pitanje budućnosti nego pitanje prošlosti, neminovno se postavlja pitanje što je vrijedno sjećanja, koji dio povijesti Prirodno-matematičkoga fakulteta i koji dio populacije u okviru Fakulteta će biti isključen iz društvenoga sjećanja kao posljedica digitalne revolucije, koja je dotaknula svako područje, pa i svakog pojedinca.²⁰ Kako obavijest ili podatak u postdigitalnom dobu pokazuje tendenciju gubljenja odgovornosti (povijesnoga) značenja nauštrb smanjenja troškova i lakše podjele, time utječe i na percepciju stvarnosti,²¹ između ostaloga i na identitet određenih društvenih grupa i pojedinaca, pa i na bogatstvo kulturnoga naslijeđa.

2. Predmet istraživanja i metodologija

U radu je istraživana dinamika promjene sadržaja arhiva u postdigitalnom dobu analizom dokumenata pristiglih u Studentsku službu Prirodno-matematičkoga fakulteta u razdoblju od 1960. godine do danas.

Dokumentacijskom metodom, kao jednom od indirektnih metoda,²² i to metodom strukturalne analize tehnikom klasične kvalitativne analize sadržaja dokumenata,²³ analizirani su sekundarni interni podatci, odnosno dokumenti arhiva Studentske službe Fakulteta. Komparativnom metodom su analizirani takvi dokumenti prije i nakon uvođenja automatiziranih sustava za rad studentskih službi na Univerzitetu u Sarajevu – ISSS i eUNSA, da bi se utvrdilo koji dokumenti, nakon uvođenja automatizacije rada studentskih službi, ostaju izvan digitalnoga arhiva, koji polako nastaje uporabom tih sustava.

Cilj je istraživanja utvrditi gubi li ili može li izgubiti arhiv Studentske službe Prirodno-matematičkoga fakulteta, prijelazom Studentske službe na automatizirani (strojni) rad, određenu vrstu podataka važnih za funkcioniranje

---

¹⁹ Davor Nikolić, "Digitalna humanistika i nacionalna filologija: O mogućim implikacijama računalnoga obrata," *Croatica* 40, br. 60 (2016): str. 80.

²⁰ Amila Kasumović i Sandra Biletić, *Dekodiranje arhiva: Strategije čitanja arhivske građe na primjeru Komisije za poslove Bosne i Hercegovine (1878-1879)* (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu Filozofski fakultet, 2024), str. 41, 43, 46; Kim Cascone, "The aesthetics of failure: Post-digital tendencies in contemporary computer music," *Computer Music Journal* 24, br. 4 (2000): str. 12.

²¹ Mario Hibert, *Digitalni odrast i postdigitalna dobra* (Zagreb: Multimedijalni institut, 2018), str. 36-37.

²² Nijaz Bajgorić i Rabija Somun-Kapetanović, *Uvod u metodologiju naučno-istraživačkog rada* (Sarajevo: Ekonomski fakultet, 2012), str. 118, 127.

²³ Slobodan Mrđa, *Kulturni život i potrebe studenata u Srbiji* (Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, 2011), str. 36.

njegove uloge u očuvanju bosanskohercegovačkoga kulturnoga naslijeđa, odnosno izbrisati dio svoje populacije i svojega rada iz društvenoga sjećanja.

3. Rezultati i diskusija

Pregledom i analizom registraturnoga gradiva Studentske službe (SS) Prirodno-matematičkoga fakulteta (PMF) obuhvaćeni su svi dostupni dokumenti od 1960. godine do danas, a koji podrazumijevaju različito registraturno gradivo u vezi sa studentima i akademskim procesima u koje su uključeni.²⁴

Registraturno gradivo podijeljeno je u nekoliko glavnih kategorija: upisna dokumentacija, evidencija o predmetima i ispitima, dokumentacija o statusu studenta, završni dokumenti, matične evidencije i ostali administrativni dokumenti. Svaka od navedenih kategorija sadržava različite vrste dokumenata koji su prikazani u *Tablici 1*.

Tablica 1. Kategorije registraturnoga gradiva

Kategorija	Vrste dokumenata	Rok čuvanja
Upisna dokumentacija	Prijavni obrasci za upis na studije, dokazi o završenom prethodnom obrazovanju (svjedočanstva, diplome), upis i ovjera semestara, potvrde o uplati školarine	Trajno
Evidencija o predmetima i ispitima	Prijave za ispite, evidencija položenih ispita (indeks), prijepis ocjena	Trajno
Dokumentacija o statusu studenta	Potvrde i rješenja o upisu na godinu studija, rješenja o mirovanju statusa studenta, rješenja o promjeni studijskoga programa ili prijelazu s drugoga fakulteta, rješenja o prekidu studija i sl.	Trajno
Završni dokumenti	Dokumentacijske kartice, zapisnici i rješenja o završnim diplomskim, magistarskim i master radovima te doktorskim disertacijama, potvrde o završenom studiju, diplome i prateći dodatci diplomu, završni diplomski, magistarski, master radovi i doktorske disertacije	Trajno
Matične evidencije	Matične knjige upisanih studenata, knjige evidencije izdanih diploma, kazala uz matične knjige	Trajno
Ostali administrativski dokumenti	Različite molbe i zahtjevi studenata, odluke i rješenja povezani s različitim postupcima, različite vrste izvješća	Trajno

²⁴ UNSA – PMF (Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet), SS, 1960-2024. god.

Od 1960. godine do danas sve se kategorije dokumenata u papirnatom obliku pohranjuju u osobne dosjee studenata, koje studenti dobiju prilikom upisa na Fakultet, osim različitih vrsta izvješća i matičnih knjiga, koji se pohranjuju u za to predviđene registratore i metalne sigurnosne ormare (“kase”) u arhivskim prostorijama. Na Prirodno-matematičkom fakultetu postoji nekoliko prostorija arhiva Studentske službe u kojima se čuva registraturno gradivo razvrstano prema određenim karakteristikama: dokumentacija o studentima koji su završili studij, dokumentacija o upisanim studentima koji su prekinuli studij te dokumentacija o studentima koji su se ispisali sa studija. Ti dijelovi arhiva vode se odvojeno za studente predbolonjskog studija i studente upisane prema bolonjskom načinu studija zbog različitih podataka i dokumenata nastalih kao posljedica različitih sustava studiranja, što zahtijeva i njihovo različito pohranjivanje.

Automatizacija rada Studentske službe počela je s prijelazom na ISSS i eUNSA. Do tada je sve registraturno gradivo bilo pohranjeno isključivo u papirnatom obliku. Nakon uvođenja elektroničkih informacijskih sustava, određena dokumentacija se pohranjuje i u papirnatom i u elektroničkom obliku, što je, uglavnom, pojedinačan izbor arhivskoga djelatnika, a određeni materijali ostaju zabilježeni samo u elektroničkom obliku, i to skraćenom u odnosu na istu dokumentaciju koja se odnosi na studente predbolonjskoga studija. Na taj se način gube cjeloviti podatci o studentu (*Tablica 2*).

Tablica 2. Načini vođenja i pohranjivanja registraturnoga gradiva

Kategorija	Podatak na papiru	Digitalni oblik podatka
Upisna dokumentacija	Da	Djelomice
Evidencija o predmetima i ispitima	Da	Djelomice
Dokumentacija o statusu studenta	Da	Djelomice
Završni dokumenti	Da	Djelomice
Matične evidencije	Da	Djelomice
Ostali administrativni dokumenti	Da	Djelomice

U nastavku su prikazani rezultati analize za svaku kategoriju, s detaljno opisanim načinom vođenja i pohranjivanja registraturnoga gradiva prije i nakon uvođenja automatizacije rada na Prirodno-matematičkom fakultetu.

3.1. Upisna dokumentacija

Kada je riječ o upisnoj dokumentaciji, postupak prijave za upis na fakultete na Univerzitetu u Sarajevu, od akademske 2020./2021. godine, provodi se

elektronički pomoću Sistema online prijava i upisa na fakultete/akademije Kantona Sarajevo, na temelju natječaja za upis, koji se objavljuje na mrežnoj stranici Univerziteta.

Do uvođenja mrežnoga sustava za upis, postupak prijave za upis na Fakultet je podrazumijevao predaju upisne dokumentacije u papirnatom obliku u Studentskoj službi, što je omogućavalo izravan uvid te olakšan pregled i procjenu broja zainteresiranih studenata za studije prirodnih i matematičkih znanosti. Od osnivanja Fakulteta do danas dokumentacija potrebna za upis na visokoškolske ustanove nije se bitno promijenila, a osobitosti u kojima se razlikuju uvjetovane su, uglavnom, različitim društveno-ekonomskim uređenjima u određenom povijesnom razdoblju.

Uvođenjem mrežnih prijava za upis olakšan je rad svim sudionicima, jer je omogućen brz i izravan uvid u osobne podatke pristupnika ("kandidata"), njihova postignuća tijekom srednjoškolskoga obrazovanja, detaljan pregled bodova pristupnika za svaki prijavljeni fakultet ili akademiju, kao i uvid u položaj koji pristupnici zauzimaju na popisima prijavljenih pristupnika za svaki od fakulteta ili akademija na koje su se prijavili.

Upravo mogućnost istovremene prijave na više fakulteta onemogućava stvarnu procjenu zainteresiranosti kandidata za određene studije. Iako u sustavu podatci ostaju elektronički pohranjeni, gubi se točan broj i popis onih pristupnika kojima je prvi izbor bio studij prirodnih i matematičkih znanosti. Po okončanju upisa, iz sustava se mogu u papirnatom obliku preuzeti konačni popisi pristupnika koji su ispunili uvjete za upis.

Upis studenata u više godine studija podrazumijeva prijavu i ovjeru semestara te uplaćivanje prema propisanom cjeniku. Taj dio dokumentacije pohranjuje se u osobni dosje studenta u papirnatom obliku, te se u eUNSA unose podatci o upisu u semestar, a elektronički se ne vodi evidencija o ovjeri semestara. Time se gubi brz i izravan pregled odslušanih predmeta i ostvarenih uvjeta za polaganje ispita, s obzirom na to da je jedan od preduvjeta za pristup polaganju završnoga ispita ovjera o urednom pohađanju i izvršavanju predviđenih semestralnih obveza u skladu s čl. 188 (3) Statuta Univerziteta u Sarajevu iz 2023. godine.²⁵ Iako Statut predviđa da će se uvođenjem elektroničkoga indeksa pristupiti izmijenjenomu načinu ovjere semestra i studijske godine, do danas to nije realizirano. Evidencija o uplatama upisnina i školarina vodi se isključivo u papirnatom obliku.

Ipak, Studentska služba Fakulteta svu prijavnu i upisnu dokumentaciju, koja se danas vodi djelomice u elektroničkom obliku, ispisuje iz elektroničkog informacijskoga sustava na papir te tako arhivira, čime se ti podatci dodatno

²⁵ "Statut Univerziteta u Sarajevu – 2023," Univerzitet u Sarajevu, pristupljeno 18. rujna 2025., <https://www.unsa.ba/o-univerzitetu/propisi/statut-univerziteta-u-sarajevu-2023>.

nastoje sačuvati od zaborava. Takav način rada nije propisan pravilnikom i predstavlja svojevoljan izbor rukovoditelja Studentske službe u cilju dodatne zaštite registraturnoga gradiva i kulturnoga naslijeđa.

3.2. Evidencije o kolegijima i ispitima

Kao važan, ako ne i najvažniji dio registraturnoga gradiva svakako se izdvajaju nastavni planovi i programi (silabi) na kojima se temelji planiranje i izvođenje nastave na visokoškolskim ustanovama. Nastavni planovi su popisi obveznih i izbornih kolegija koje je potrebno položiti tijekom studija radi stjecanja određene kvalifikacije, a nastavni programi konkretiziraju nastavni plan te opisuju opseg, redoslijed i sadržaj kolegija. Nastavni planovi su, u određenom vremenskom razdoblju, činili sastavni dio Statuta Univerziteta u Sarajevu iz 1966. godine²⁶ i zajedno s programima su čuvani i pohranjeni u papirnatom obliku na visokoškolskim ustanovama.

Danas u ISSS i eUNSA ostaju elektronički pohranjeni samo nastavni planovi, a nastavni programi i dalje se čuvaju isključivo u papirnatom obliku, te ne čine dio digitalnoga arhiva, budući da planiranje i izvođenje nastave mora biti transparentno. Silab je jedan od načina na koji se postiže ta transparentnost,²⁷ stoga je čuvanje nastavnih programa u digitalnom obliku također jedan od važnih segmenata pohrane koji svjedoče povijesnom razvoju prirodnih i matematičkih znanosti.

Evidencija o pohađanju nastave iz određenih kolegija i polaganju ispita i danas se obvezno vodi u papirnatom obliku, iako je uvođenjem elektroničkih informacijskih sustava studentima znatno olakšan pristup prijavi ispita, a nastavnicima je olakšana evidencija i pregled unosa ocjena. Napominjemo da je elektronička prijava ispita doprinijela jednostavnijemu tijeku rada i smanjenju osobnih kontakata studenata sa Studentskom službom, međutim time se gubi izravna komunikacija i mogućnost uspješnijega rješavanja mogućih problema. Pismena korespondencija u mrežnom okruženju često dovodi do nepotpunoga razumijevanja moguće problematike, kao i nepotpunih podataka i obavijesti, koje se u izravnom kontaktu mogu učinkovitije prebroditi.

---

²⁶ Statut Univerziteta u Sarajevu (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, 1966), str. 47-48.

²⁷ Lejla Kafedžić i Sandra Bjelan-Guska, "Planiranje, organizacija i realizacija nastave na tercijarnoj obrazovnoj razini," u *Priručnik za visokoškolsku nastavu*, ur. Snježana Šušnjara (Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2019), str. 42.

3.3. Dokumentacija o statusu studenta

Pod dokumentacijom o statusu studenta najčešće se podrazumijevaju različite vrste potvrda i rješenja o upisu na godinu studija, rješenja o mirovanju statusa studenta, o promjeni studijskoga programa ili prijelazu s drugoga fakulteta, o ispisu i prekidu studija, kao i ostali slični dokumenti koji se podnose na zahtjev pojedinca.

Svi ulazni dokumenti i zahtjevi koje podnose studenti Studentskoj službi mogu biti napisani u slobodnom obliku i potpisani ili se za pojedine obrasce studenti mogu obratiti Studentskoj službi, osobno ili elektroničkim putem, i takvi se dokumenti čuvaju u papirnatom obliku. Uvođenjem elektroničkih informacijskih sustava na Fakultetu omogućeno je da se zahtjevi za uvjerenja o statusu studenta i o položenim ispitima tijekom studija podnose i elektroničkim putem, te kao takvi ostaju pohranjeni samo u digitalnom obliku.

3.4. Završni dokumenti

Vrijednost završnih radova, kao i sva dokumentacija koja se odnosi na završavanje studija, kao što su dokumentacijske kartice, hospitacijski zapisnici, podatci o terenskim istraživanjima, zapisnici i rješenja o završnim, diplomskim, magistarskim i master radovima te doktorskim disertacijama, potvrde o završenom studiju, diplome i prateći dodatci diplomu, završni, diplomski, magistarski i master radovi te doktorske disertacije bitan su izvor podataka o razvoju prirodnih i matematičkih znanosti i istraživanjima koja su proveli studenti, zajedno s mentorima na tom Fakultetu od njegova osnivanja. Završno dokumentacijsko gradivo pohranjuje se u osobni dosje diplomiranoga studenta, a radovi se čuvaju u Biblioteci Fakulteta kao posebna zbirka. Metapodatci o tim radovima objavljeni su u nekoliko bibliografija, koje je objavio Fakultet. Automatizacijom rada Studentske službe nije se bitno promijenio način evidentiranja podataka o svršenim studentima. Razlika se ogleda u načinu izdavanja završnih dokumenata, odnosno diploma i dodatka diplomu, te se od prijelaza na bolonjski način studija i uvođenja elektroničkih informacijskih sustava diplome i dodatci diplomu ispisuju za bolonjske studente automatizirano iz digitalnog oblika, što nije slučaj s predbolonjskim studentima. U obje situacije svi zapisi obvezno se pohranjuju u papirnatom obliku u predviđenim arhivskim prostorijama.

3.5. Matične evidencije

Matične knjige imaju iznimnu povijesnu vrijednost. One su bogata vrela za proučavanje povijesti razvoja prirodnih i matematičkih znanosti te čuvaju identitet studentske populacije. Vođenje matične evidencije na visokoškolskim

ustanovama regulirano je važećim zakonskim i podzakonskim propisima. Pravilnikom o sadržaju i izgledu, načinu vođenja matičnih knjiga i knjiga evidencija izdatih diploma na visokoškolskim ustanovama²⁸ propisuje se sadržaj i izgled, kao i način vođenja matične evidencije, te sadržaj kazala, koje se vodi uz matične knjige.

Na Fakultetu se vode matične knjige upisanih studenata i knjige evidencije izdatih diploma na svim odsjecima te svim stupnjevima i ciklusima studija isključivo u papirnatom obliku.

Automatizacijom rada Studentske službe, kao i spomenutim Pravilnikom, uvedena je obveza unosa svih podataka sadržanih u matičnim knjigama u jedinstveni elektronički informacijski sustav visokoškolskih ustanova, ali nije isključena obveza ispisa i uvezivanja knjiga te njihove trajne pohrane u papirnatom obliku.

Dakle, ukupna matična evidencija od osnivanja Fakulteta do danas vodi se u papirnatom obliku kao knjige različitih formata koje se trajno čuvaju, a nakon automatizacije rada Studentske službe, matični podatci o studentu ostaju zabilježeni i u digitalnom obliku.

3.6. Ostali administrativni dokumenti

Širok je spektar podataka i dokumenata kojim upravlja Studentska služba. Osim navedenoga dokumentacijskoga gradiva, u arhivima se pohranjuju različite molbe i zahtjevi studenata, odluke i rješenja o različitim postupcima te različite vrste izvješća. Molbe i zahtjevi studenata pohranjuju se u osobne dosjee studenata, a odluke i rješenja trajno se čuvaju u mapama predviđenim za pohranu registraturnoga gradiva. Različite vrste izvješća, kao što su izvješća o upisanim studentima, ispisanim studentima, studentima stranim državljanima, diplomiranim studentima, studentima koji dolaze na Fakultet ili odlaze s Fakulteta u okviru međunarodne razmjene, različite statističke evidencije, kao i brojna druga izvješća načinjena na zahtjev različitih institucija, pohranjuju se u papirnatom i digitalnom obliku. Iako to dokumentarno gradivo djelomice ostaje zabilježeno u elektroničkom informacijskom sustavu, Studentska služba svu dokumentaciju pohranjuje u papirnatom obliku, s obzirom na to da su ti podatci vrijedan izvor podataka i trajna svjedočanstva o razvoju i životu Fakulteta.

Prije svega, pohrana dokumenata osigurava poštovanje zakonskih propisa o čuvanju studentske dokumentacije. Ti dokumenti sadržavaju podatke o upisu, ocjenama, diplomama i drugim važnim akademskim aktivnostima koje mogu biti potrebne u slučaju pravnih ili administrativnih sporova. Dokumenti koji se pohranjuju često sadržavaju osobne podatke studenata, kao što su imena, matični

---

²⁸ Pravilnik o sadržaju i izgledu, načinu vođenja matičnih knjiga i knjiga evidencija izdatih diploma na visokoškolskim ustanovama, *Službene novine Kantona Sarajevo* 46/2023, str. 115.

brojevi, adrese i drugi identifikacijski podatci. Pravilna pohrana i zaštita tih dokumenata sprječava neovlašten pristup i moguće zloporabe, te također omogućavaju učinkovit pristup tim dokumentima kada su potrebni u različitim administrativnim postupcima: nostrifikaciji diploma, izdavanju uvjerenja ili prijepisu ocjena. To smanjuje vrijeme potrebno za obradu zahtjeva studenata i poboljšava kvalitetu usluga koje pruža Studentska služba.

Uvođenje automatizacije rada omogućava studentskim službama da lakše upravljaju velikim količinama podataka (eng. *big data*),²⁹ čime se poboljšava sigurnost i dugoročna održivost dokumentacije, a pravilna pohrana sprječava gubitak dokumenata i smanjuje potrebu za ponovnim izdavanjem ili rekreiranjem dokumenata, što može bitno uštedjeti vrijeme i resurse. Sve te komponente ukazuju na važnost sustavnoga i organiziranoga pristupa pohrani dokumenata u studentskoj službi, kako bi bila osigurana učinkovitost, točnost i pouzdanost u upravljanju studentskom dokumentacijom.

S druge strane, automatizacija rada Studentske službe, oblikovanje digitalnoga arhiva i eventualna migracija dokumenata ne smije ići na štetu gubitka podataka važnih za kulturno nasljeđe i njegovo očuvanje, odnosno štetiti kulturnoj, znanstvenoj i društvenoj ulozi arhiva Studentske službe kao jednoga od primarnih povijesnih vrela za proučavanje povijesti prirodnih i matematičkih znanosti u Bosni i Hercegovini te mjesta za zaštitu kulturnoga nasljeđa Fakulteta.³⁰

Pravo društvene grupe na identitet potvrđuje vrijednost njezinih pojedinaca i ukazuje na mogućnost kreiranja puta prema slobodnomu društvu, što je svojevrсно suprotstavljanje globalizaciji kao osnovnom obilježju postdigitalnoga doba, koje svojim beskonačnim umnožavanjem podataka zapravo zatire pojedinca. Upravo su arhivi jedan od poprišta te borbe za očuvanje prava na povijesno postojanje.³¹ Arhivi općenito postaju mjesto poticajno za kulturni i društveni aktivizam, sudjeluju u stvaranju kulturnih vrijednosti zajednice, čime doprinose razvoju kulture društva, jer neadekvatno društveno vrednovanje identiteta jedne zajednice ograničavajući je čimbenik toga društva u cjelini. Također, fakulteti su uvijek prepoznati kao aktivni dionici u, između ostaloga, rješavanju problema studentske populacije,³² pa samim tim i očuvanju njihova identiteta kroz svoj arhiv.

²⁹ Arian Rajh, Hrvoje Stančić i Željko Trbušić, "Odnos arhivističke teorije i arhivske prakse u kontekstu razvoja suvremenih tehnologija u arhivima i edukacije arhivista," u *6. kongres hrvatskih arhivista: Na pragu 3. desetljeća 21. stoljeća: Inkluzivnost kao uvjet*, ur. Radoslav Zarić (Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2021), str. 67.

³⁰ Damir Hasenay, Maja Krtalić i Zrinka Šimunić, "Obrazovanje studenata informatologije o čuvanju i zaštiti kulturne baštine: temeljna znanja i njihov prijenos u praksu," *Život i škola* 57, br. 25 (2011): str. 69.

³¹ Mladen Labus, "Kulturni identitet/i/ i proces/i/ globalizacije: onto-antropološka i sociološka perspektiva," u *Identitet i kultura* (Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2014), str. 15-16.

³² Mrđa, *Kulturni život i potrebe studenata u Srbiji*, str. 19, 107.

Takvo promišljanje o studentskoj populaciji i njezinu identitetu iznova postavlja uvijek otvoreno pitanje o vrednovanju sadržaja dokumentacijskoga gradiva u kontekstu kulturnoga naslijeđa, koje se, i kada je regulirano zakonom, svodi na neprepoznavanje odgovornosti kako na individualnoj tako i na institucionalnoj razini upravljanja tim gradivom.³³

Arhiv Studentske službe Prirodno-matematičkoga fakulteta nastoji ispuniti svoju kulturnu, znanstvenu i društvenu ulogu, dakle nastoji sudjelovati u oblikovanju identiteta zajednice u kojoj je nastao, prateći tendencije u razvoju arhiva otpočete u 20. stoljeću, koje su u 21. stoljeću postale obvezni dio usluga modernoga arhiva.³⁴ Međutim, takva uloga ugrožena je automatizacijom rada studentskih službi i prijelazom na digitalnu pohranu bez prethodne migracije dokumenata iz stare u novu okolinu, za što nije pokazan interes,³⁵ te bez jasno definiranih pravila za migraciju i digitalizaciju gradiva,³⁶ koja bi uvažila i kulturnu ulogu arhiva, a ne samo administrativnu. Zato se očuvanje podataka važnih za kulturno naslijeđe oslanja na osviještenost svakoga pojedinoga arhivskoga djelatnika o njezinoj vrijednosti. Primjerice, podatci o nekadašnjem služenju vojnoga roka, koji su u osobnim dosjeima studenata starijih generacija, sada su u administrativnom smislu izgubili važnost, ali su primarni i teško nadomjestiv izvor podataka za povjesničara koji istražuje položaj studentske populacije u socijalističkoj Bosni i Hercegovini. U nekim povijesnim radovima već je primijećeno da »arhivski materijal ima posebno praznine kad je u pitanju prošlost malih ljudi, dok se u životu i tih malih ljudi krije svjetska historija«,³⁷ te da takvi podatci, posebice u kontekstu političke povijesti temeljnih društvenih struktura i njezinih izvora društvene moći, pružaju bolji uvid u društvenu klimu određenoga povijesnoga razdoblja.

4. Zaključak

Ovaj rad prikazuje istraživanje sustava pohrane podataka Studentske službe Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta. Analiza i usporedba načina vođenja dokumentacije prije i nakon uvođenja elektroničkih informacijskih sustava pokazala je da trenutačna uporaba automatiziranih sustava

³³ Hasenay, Krtalić i Šimunić, "Obrazovanje studenata informatologije," str. 63.

³⁴ Stjepan Ćosić i Vlatka Lemić, "Rad arhiva u uvjetima suprotstavljenih utjecaja: država – društvo – korisnici," *Arhivski vjesnik* 49 (2006): str. 8, 10, 18; Enes Kujundžić, "Humanistička baština i digitalno doba," u *Zbornik radova 5. međunarodnog naučno-stručnog skupa: Kulturni identitet u digitalnom dobu*, ur. Muhamed Arnaut (Zenica: Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici, 2014), str. 38.

³⁵ Rajh, Stančić i Trbušić, "Odnos arhivističke teorije i arhivske prakse," str. 71.

³⁶ Arian Rajh i Hrvoje Stančić, "Planiranje, izgradnja i uspostava digitalnog arhiva," *Arhivski vjesnik* 53 (2010): str. 42.

³⁷ Ramiza Smajić, *Migracije i Bosanski ejalet 1683-1718* (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2022), str. 22.

samo djelomice pokriva potrebe u pogledu kreiranja modernoga arhiva, koji mora ispuniti i svoju društvenu ulogu. Utvrđeno je da se mogućnost arhiviranja podataka pomoću elektroničkih informacijskih sustava odnosi samo na dokumente važne za funkcioniranje Fakulteta, no oni trebaju odgovoriti i na potrebe Fakulteta u pogledu njihovih posebnih aktivnosti. O načinu vođenja i kvaliteti upravljanja svim administrativnim postupcima ovisi održivost podataka, posebice u pogledu čuvanja podataka važnih za povijesna proučavanja. Iz uvida u sadržaj arhiva Studentske službe i načina njegove digitalizacije uočava se da su glavni razlozi digitalne pohrane dokumenata pravna obveza, zaštita podataka i administrativna učinkovitost, međutim njihova povijesna vrijednost nije kriterij koji utječe na kreiranje digitalnoga arhiva te pokazuje tendenciju da bude ugrožena daljnjom digitalizacijom arhiva i nastojanjem da tijekom rada bude što ekonomičniji, a arhivi što pregledniji.

Činjenica je da znatan dio arhiva Studentske službe još uvijek čini papirnata dokumentacija, koja nema svoj digitalni oblik, primjerice cjelokupna predbolonjska dokumentacija, završni radovi na svim razinama studija koji nemaju svoj digitalni repozitorij i nastavni programi kao dijelovi arhiva prvenstveno bitni za istraživanja kulturnoga nasljeđa i povijesti, zatim ovjera semestara i evidencija o uplatama, koje daju podatke o dinamici i cijenama studiranja kroz povijest.

Također, uočava se početak potpunoga nestanka nekih povijesno važnih podataka, kao što je kretanje broja kandidata zainteresiranih prvenstveno za izučavanje prirodnih i matematičkih znanosti kroz povijest, što ukazuje na mjesto prirodnih i matematičkih znanosti u bosanskohercegovačkom društvu.

Ovim istraživanjem postavlja se i pitanje povremene revizije dokumenata, njihov odabir prilikom kreiranja digitalnoga arhiva u okviru ISSS i eUNSA na razini Univerziteta u Sarajevu i eventualnoga migriranja podataka sa starih na nove medije, kao i papirnatih arhiva na visokoškolskim ustanovama Univerziteta u Sarajevu, koji služe kao svojevrsna dopuna digitalnomu arhivu, za što ne postoji definiran pravilnik, nego se kreiranje potpornih, papirnatih arhiva svodi na razinu osviještenosti svakoga pojedinoga arhivskoga djelatnika o prepoznavanju podataka važnih za bosanskohercegovačko kulturno nasljeđe. Takva situacija zahtijeva detaljno promišljanje o kreiranju digitalnoga arhiva Univerziteta u Sarajevu i njegovih fakulteta, u koje moraju biti uključeni znanstvenici iz povijesti i arhivistike, kao i održavanje povremenih tečaja o važnosti kulturnoga nasljeđa za već zaposlene u arhivima.

Sustavi za automatizaciju rada studentskih službi mogu istovremeno olakšati svakodnevni život Fakulteta i imati u vidu važnost toga života za buduće generacije, ali pod uvjetom da, prilikom kreiranja digitalnoga arhiva, uvažavaju važnost u očuvanju kulturnoga nasljeđa Bosne i Hercegovine, budući da je upravo arhiv Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta primarni i teško nadomjestiv povijesni izvor za razumijevanje života i rada te važne

bosanskohercegovačke institucije i neophodno ga je u potpunosti sačuvati. Stoga rezultati ovoga istraživanja naglašavaju važnost odabira najprimjerenijih pristupa upravljanju podacima i kreiranju arhiva Studentske službe Univerziteta u Sarajevu – Prirodno-matematičkoga fakulteta kako bi se zadovoljili posebni zahtjevi i potrebe Fakulteta, te na taj način smanjila mogućnost brisanja povijesnih podataka, koji oblikuju identitet prvenstveno njegove studentske populacije, a time i identitet zajednice istraživača u području prirodnih i matematičkih znanosti u Bosni i Hercegovini.

POPIS IZVORA

Arhivsko gradivo

Univerzitet u Sarajevu – Prirodno-matematički fakultet

Registraturno gradivo Studentske službe (UNSA – PMF, SS).

Službena glasila i tisak

Službene novine Kantona Sarajevo (Sarajevo), 2000, 2016, 2018, 2022, 2023.

Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine (Sarajevo), 2002, 2003.

Literatura

Bajgorić, Nijaz, Rabija Somun-Kapetanović. *Uvod u metodologiju naučno-istraživačkog rada*. Sarajevo: Ekonomski fakultet, 2012.

Blanco-Fernandez, Victor. “The post-digital labyrinth. Understanding post-digital diversity through CGI volumetric aesthetics.” *Convergence* 28, br. 5 (2022): str. 1421-1437.

Cascone, Kim. “The aesthetics of failure: Post-digital tendencies in contemporary computer music.” *Computer Music Journal* 24, br. 4 (2000): str. 12-18.

Ćosić, Stjepan, Vlatka Lemić. “Rad arhiva u uvjetima suprotstavljenih utjecaja: država – društvo – korisnici.” *Arhivski vjesnik* 49 (2006): str. 7-19.

Hasenay, Damir, Maja Krtalić, Zrinka Šimunić. “Obrazovanje studenata informatologije o čuvanju i zaštiti kulturne baštine: temeljna znanja i njihov prijenos u praksu.” *Život i škola* 57, br. 25 (2011): str. 61-75.

Hibert, Mario. *Digitalni odrast i postdigitalna dobra*. Zagreb: Multimedijski institut, 2018.

Jandrić, Petar, Jeremy Knox, Tina Besley, Thomas Ryberg, Juha Suoranta, Sarah Hayes. "Postdigital science and education." *Educational Philosophy and Theory* 50, br. 10 (2018): str. 894-895.

Kafedžić, Lejla, Sandra Bjelan-Guska. "Planiranje, organizacija i realizacija nastave na tercijarnoj obrazovnoj razini." U *Priručnik za visokoškolsku nastavu*, ur. Snježana Šušnjara, str. 38-77. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2019.

Kasumović, Amila, Sandra Biletić. *Dekodiranje arhiva: Strategije čitanja arhivske građe na primjeru Komisije za poslove Bosne i Hercegovine (1878-1879)*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu Filozofski fakultet, 2024.

Kujundžić, Enes. "Humanistička baština i digitalno doba." U *Zbornik radova 5. međunarodnog naučno-stručnog skupa: Kulturni identitet u digitalnom dobu*, ur. Muhamed Arnaut, str. 35-40. Zenica: Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici, 2014.

Labus, Mladen. "Kulturni identitet/i/ i proces/i/ globalizacije: ontoantropološka i sociološka perspektiva." U *Identitet i kultura*, str. 11-54. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 2014.

Mrđa, Slobodan. *Kulturni život i potrebe studenata u Srbiji*. Beograd: Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, 2011.

Nikolić, Davor. "Digitalna humanistika i nacionalna filologija: O mogućim implikacijama računalnoga obrata." *Croatica* 40, br. 60 (2016): str. 75-87.

Prvih 56 godina, ur. Rifat Hadžiselimović i Senada Kalabušić. Sarajevo: Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2016.

"Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju Univerziteta u Sarajevu." *Univerzitet u Sarajevu*, travanj 2016. Pristupljeno 18. rujna 2025. <https://www.unsa.ba/o-univerzitetu/propisi/pravilnik-o-kancelarijskom-i-arhivskom-poslovanju-univerziteta-u-sarajevu>.

Rajh, Arian, Hrvoje Stančić, Željko Trbušić. "Odnos arhivističke teorije i arhivske prakse u kontekstu razvoja suvremenih tehnologija u arhivima i edukacije arhivista." U *6. kongres hrvatskih arhivista: Na pragu 3. desetljeća 21. stoljeća: Inkluzivnost kao uvjet*, ur. Radoslav Zarić, str. 63-81. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2021.

Rajh, Arian, Hrvoje Stančić. "Planiranje, izgradnja i uspostava digitalnog arhiva." *Arhivski vjesnik* 53 (2010): str. 41-62.

Rajh, Arian. "Sustavi za upravljanje digitalnom dokumentacijom: nove mogućnosti i novi izazovi za stvaratelje i arhive." *Arhivski vjesnik* 58 (2015): str. 25-36.

Smajić, Ramiza. *Migracije i Bosanski ejalet 1683-1718*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2022.

Statut Univerziteta u Sarajevu. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, 1966.

“Statut Univerziteta u Sarajevu – 2023.” *Univerzitet u Sarajevu*. Pristupljeno 18. rujna 2025. <https://www.unsa.ba/o-univerzitetu/propisi/statut-univerziteta-u-sarajevu-2023>.

Zaimović, Haris. *Analitički inventar Gradskog poglavarstva grada Sarajeva za godinu 1879*. Sarajevo: Historijski arhiv, 2008.

Summary

PRESERVATION OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE UNIVERSITY OF SARAJEVO – FACULTY OF SCIENCE IN THE POST-DIGITAL AGE

The paper highlights the role of the Faculty of Science at the University of Sarajevo as a heritage institution and the value of its archive in researching the development of natural and mathematical sciences in Bosnia and Herzegovina. Special attention is paid to the evaluation of the documentation in the archive of the Student Services of the Faculty of Science at the University of Sarajevo using the system for automating the work of student services at the University of Sarajevo. Through documentary and comparative methods, the loss of a part of the documents from the digital archive, which bear witness to the daily life of the Faculty of Science at the University of Sarajevo and a part of its population, was determined, thereby excluding them from social memory, and although their existence is still preserved in the printed archive of the Student Service. There is also a tendency towards the complete disappearance of certain historically important data from both archives. This disappearance is a direct consequence of the digital revolution and the position of humanity in the post-digital age, as well as the position of the archive of the Student Service of the Faculty of Science at the University of Sarajevo and its influence on the perception of reality and the richness of the cultural heritage of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: *archive; post-digital age; cultural heritage; student service; University of Sarajevo – Faculty of Science*